

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bourkhoukou, O., Bachari, E. E., & Boustani, A. E. (2020). Building Effective Collaborative Groups in E-Learning Environment. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 107–117. https://doi.org/10.1007/978-3-030-36653-7_11.
2. Hyun, J., Ediger, R., & Lee, D. (2017). Students' satisfaction on their learning process in active learning and traditional classrooms. *International Journal of Teaching*, 29(1), 108–118. Retrieved from <http://www.isetl.org/ijtlhe/>
3. Lesgold, A. M. (2001). The nature and methods of learning by doing. *American Psychologist*, 56(11), 964–973. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.11.964>

Науменко С. О.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ РЕАЛІЙ

Внутрішній контроль якості в закладах загальної середньої освіти – це процес, який ініціюють і здійснюють безпосередньо педагогічні колективи закладу з метою забезпечення відповідного рівня надання освітніх послуг. Хоча традиційно внутрішнє оцінювання здійснюється педагогічним й адміністративним персоналом, трендом сьогодення є активне долучення всіх суб'єктів освітнього процесу та громади. Воно може стосуватися будь-якого аспекту життя закладу освіти: від результативності педагогічних технологій, що реалізуються, до адміністративної ефективності (European Commission/EACEA/Eurydice, 2015, с. 41).

Внутрішнє оцінювання передбачає аналіз різних характеристик і може здійснюватися «зверху вниз» або «знизу вгору». Підхід «зверху вниз» передбачає, що показники, критерії і процедури внутрішнього оцінювання встановлюються централізовано. Такий підхід є ефективним, коли внутрішнє оцінювання або його окремі показники є складником зовнішнього оцінювання. Недоліком цього підходу є те, що внутрішні експерти, використовуючи загальні підходи, можуть не зосередитися на найбільш важливих показниках функціонування та розвитку конкретного закладу освіти, що, в свою чергу, перешкоджатиме в подальшому підвищенню якості освіти в ньому.

Підхід «знизу вгору» передбачає, що персонал закладу максимально адаптує показники та процедури оцінювання до конкретних особливостей та потреб закладу освіти з урахуванням місцевих і національних пріоритетів. На заваді впровадження цього підходу можуть стати недостатній рівень компетентності внутрішніх експертів, а також труднощі, пов'язані з необхідністю врахування різних точок зору під час прийняття рішень щодо практичних дій із покращення якості освіти в закладі.

У країнах Європи внутрішнє оцінювання у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗСО) є або обов'язковим (наприклад, в Греції, Естонії, Ірландії, Італії, Латвії, Португалії, Туреччині, Угорщині, Хорватії, Швеції та інших країнах), або рекомендованим (наприклад, у Болгарії, Фінляндії, Франції, Чехії та інших країнах). Водночас, у переважній більшості країн Європи, так само, як і в Україні, закладам освіти надається широка автономія щодо процедур реалізації внутрішнього оцінювання. Тобто, заклади освіти можуть самостійно обирати методи та критерії внутрішнього оцінювання, а також формувати експертне середовище самооцінювання.

У європейських країнах відповідальність за забезпечення якості покладено на конкретний заклад освіти, а внутрішнє оцінювання, як правило, здійснює безпосередньо його директор та/або комісія, до складу якої входять педагогічні працівники. Так, наприклад, в

Польщі законодавством передбачено, що директор закладу освіти разом з іншими представниками адміністрації проводять внутрішнє оцінювання (перевірку) шляхом аналізу документації та спостереження за проведенням уроків та інших заходів. При цьому висновки внутрішніх перевірок у навчальному році керівник представляє педагогічній раді у вигляді звіту, який не оприлюднюється, а використовується для удосконалення освітнього процесу та враховується під час зовнішніх перевірок.

Натомість у Румунії у кожному закладі загальної середньої освіти створюється Комісія з оцінювання та забезпечення якості, яка здійснює внутрішнє оцінювання. До її складу входять представники адміністрації, профспілки, педагогічного та учнівського колективів, місцевої влади, роботодавців тощо.

У Фінляндії перевірка результатів функціонування закладів загальної середньої освіти та оцінювання якості освіти в них покладені на місцеві адміністрації (муніципалітети) та самі заклади. При цьому муніципалітети можуть приймати рішення щодо частоти проведення, методів і процедур забезпечення якості освіти, або делегувати прийняття рішень із цих питань самим закладам освіти. Водночас муніципалітети не зобов'язані звітуватися перед національними органами управління освітою країни щодо особливостей функціонування системи забезпечення якості освіти та її результатів.

Переважно у всіх країнах Європи, де внутрішнє оцінювання є обов'язковим, воно проводиться щорічно. Натомість в Естонії заклади освіти складають звіт про внутрішнє оцінювання не рідше одного разу упродовж періоду дії плану розвитку закладу (4-6 років). В Угорщині – кожні п'ять років. У Латвії внутрішнє оцінювання є основою зовнішнього та проводиться кожні шість років.

Одним із допоміжних заходів щодо організації і проведення внутрішнього оцінювання є методологічна підтримка закладу загальної середньої освіти та навчання персоналу, які зосереджені на вдосконаленні процедур внутрішнього оцінювання, особливостях застосування інструментів для аналізу отриманих результатів тощо. Таке навчання проводиться у формі семінарів, практикумів або онлайн-модулів. Його зміст розробляється та реалізується закладами вищої освіти, центрами додаткової освіти або агенціями/департаментами міністерств, які займаються забезпеченням якості освіти. Навчання переважно зорієнтоване на керівників ЗЗСО та їх заступників. При цьому до нього можуть залучатися вчителі, а в деяких країнах й інші співробітники ЗЗСО. Наприклад, в Ірландії, до участі у навчанні, крім директора, запрошується ще один співробітник, наприклад, координатор внутрішнього оцінювання. В Естонії керівник ЗЗСО має право вирішувати, чи будуть у навчанні брати участь лише деякі члени персоналу закладу, чи увесь персонал закладу освіти як команда.

У Словаччині не проводяться спеціальні навчальні курси з внутрішнього оцінювання. Натомість, щоб обійняти посаду директора або заступника, необхідно пройти додаткове навчання, яке включає елементи, пов'язані з процедурами внутрішнього оцінювання.

У країнах Європи допоміжними засобами та заходами щодо організації і проведення внутрішнього оцінювання, крім навчання, також є: 1) посібники, в яких представлено такі інструменти організації і проведення внутрішнього оцінювання як SWOT-аналіз, анкети, інтерв'ю тощо; 2) веб-сайти, на яких розміщуються посібники та інструкції з внутрішнього оцінювання, відеоінструкції, зразки анкет й аркушів спостережень, онлайн-форуми, які дозволяють різним категоріям педагогічного персоналу/експертам з оцінювання обмінюватися інформацією, думками, ідеями та передовим досвідом; 3) залучення зовнішніх спеціалістів (академічних експертів, радників або консультантів із якості освіти, спеціалістів з муніципальних відділів освіти, тренерів-учителів, керівників інших ЗЗСО та вчителів), які дають поради та здійснюють керівництво та навчання щодо організації і проведення внутрішнього оцінювання, опрацювання його даних і представлення результатів та оформлення висновків (рекомендацій).

В Іспанії та Хорватії заклади загальної середньої освіти отримують додаткову фінансову допомогу для здійснення внутрішнього оцінювання.

Взагалі, в країнах Європи заклади освіти мають автономію щодо використання результатів внутрішнього оцінювання. При цьому вони переважно використовуються для покращення якості освіти та інших аспектів діяльності закладу. Натомість у 8 країнах Європи (Греція, Ісландія, Ірландія, Латвія, Македонія, Нідерланди, Румунія, Словаччина) на законодавчому рівні передбачено складання звіту про внутрішнє оцінювання та його оприлюднення, переважно на веб-сайті закладу. Так, наприклад, у Словаччині звіти повинні містити інформацію про заклад освіти (засновник, контактні дані тощо), його персонал (включаючи їхню кваліфікацію, особисті плани розвитку та проведене підвищення кваліфікації) та учнів. На основі цих звітів батьки також можуть порівнювати заклади освіти між собою та використовувати їх як орієнтир у виборі ЗЗСО.

У багатьох країнах Європи заклади освіти використовують результати внутрішнього оцінювання для порівняння себе з іншими закладами, які працюють у подібних умовах. Натомість в Іспанії не дозволяється використовувати результати внутрішнього оцінювання для визначення рейтингу ЗЗСО.

У деяких країнах, наприклад, в Чехії, результати внутрішнього оцінювання є основою для підготовки та представлення річного звіту закладу освіти.

У Данії, Іспанії, Італії, Латвії, Німеччині тощо результати внутрішнього оцінювання використовуються під час зовнішнього оцінювання. Наприклад, в Італії внутрішнє оцінювання є першим із чотирьох етапів оцінювання ЗЗСО (разом із зовнішнім оцінюванням, заходами щодо вдосконалення закладу, поширенням результатів і підзвітністю громадськості).

Таким чином, в європейських країнах важливою особливістю побудови та реалізації системи внутрішнього оцінювання якості є достатньо широка автономія закладів загальної середньої освіти щодо термінів проведення, процедур й інструментів, його учасників, мети, використання результатів тощо.

В умовах воєнного часу для вітчизняних закладів загальної середньої освіти внутрішнє оцінювання має визначальну роль, оскільки саме аналіз його результатів спрямовує педагогічний колектив на вибір найоптимальніших механізмів розбудови безпечного та ефективного освітнього середовища з урахуванням конкретних умов, оперативного вирішення проблем та подолання труднощів у співпраці з усіма суб'єктами освітнього процесу та громадою.

У цьому контексті позитивним для України є досвід країн Європи щодо: ставлення дирекції та педагогічних працівників до внутрішнього оцінювання, які вбачають в ньому інструмент підвищення якості освіти у закладі, а не прояв бюрократичної системи; застосування широкого спектру засобів і заходів щодо організації і проведення внутрішнього оцінювання, які спрямовані на допомогу в організації і проведення внутрішнього оцінювання, аналізу його результатів та ознайомлення із досвідом інших ЗЗСО.

Відтак розвиток системи внутрішнього оцінювання та забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні може розглядатися як один із дієвих механізмів подолання освітніх втрат, забезпечення стійкого функціонування освітньої системи в умовах воєнного часу та її розвитку в повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Commission/EACEA/Eurydice. (2015). *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <http://www.aede-france.org/Quality-Evaluation.html>.
2. National Education Systems. (n.d.). *Eurydice*. Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems>.